

УДК 336.201

ПОРІВНЯЛЬНИЙ АНАЛІЗ ПОДАТКОВИХ СИСТЕМ КРАЇН-ЧЛЕНІВ ЄС ТА УКРАЇНИ

Сідоров В.І., к.е.н., професор, Ліхневська О.В., студентка
Харківський національний університет імені В.Н. Каразіна

У статті зроблено спробу проаналізувати податкові системи країн-членів ЄС у порівнянні з Україною. Виділено фактори впливу економіки та історії розвитку країн на податкову систему у нинішньому вигляді.

Ключові слова: податок, ринкова економіка, база оподаткування, ПДВ, фіскальна ефективність.

Історія формування системи оподаткування. Історія формування системи оподаткування в сучасному вигляді досить яскрава і носить суперечливий характер.

У економічній літературі зустрічається безліч підходів до трактування етапів розвитку податків. Деякі вчені вважають, що податки виникли одночасно із зародженням держави, «якій були потрібні кошти на утримання армії, судів, чиновників й на інші потреби», інші – з розширенням суспільства на класи та появою товарного виробництва.

Проте данина, що з'явилася ще в старовині, податі, повинності є первинними податками і зборами, оскільки в своїй основі мають ту саму суть, що і сучасні: відчуження частини власності для підтримки державного апарату і реалізації інших задач.

Найбільший інтерес викликає запропонована періодизація розвитку податкових платежів Е. Салігменом. Він виділяє 7 етапів в історії розвитку податків, пояснюючи їх при цьому в більшій мірі з боку психології, ніж економіки:

1. Переважання ідеї дару.
2. Проведення паралелі між податком і проханням держави до народу про підтримку.
3. Закріплення ідеї допомоги, що надається державі.
4. Поширення ідеї про жертву, що приноситься народом в інтересах держави, при якій кожний громадянин відмовляється від будь-чого в інтересах суспільного блага.
5. Навіювання ідей обов'язку боргу, сплата податку.
6. Поява ідеї примушування з боку держави.
7. Виникнення ідеї «певної частки або окладу, встановленої урядом незалежно від волі платника».

Достовірність цього вчення підтвердив весь хід історії розвитку податкових важелів Росії і України [1].

Поява податків пов'язана з виникненням держави. Податки використовуються для фінансування видатків держави. Суть податків, їх структура, призначення, роль, характер оподаткування визначаються економічним і політичним ладом даного суспільства. Податки становлять основну частину державних фінансів.

Податок – це фіксований, обов'язковий, безоплатний платіж юридичних і фізичних осіб до бюджету держави на основі діючого законодавства.

Податок – це плата суспільства за виконання державою її функцій, що має форму відрахування частини вартості ВВП на загально-громадські потреби. Тобто податки необхідні для забезпечення виконання державою її функцій. У зв'язку з цим існує навіть афоризм, що платити податки і померти повинен кожний. Але такий погляд існував далеко не завжди. Наприклад, у давні часи основними доходами держави Греції були: казенні промисли, монополії, доходи від оренди, повинності, накладені на іноземців, доходи від рибальської праці, виручка від конфіскованого майна, мито, добровільні внески та пожертви. Податки та позики вважалися надзвичайними доходами. Приблизно те саме було характерно й для Риму, хоч тут уперше демонструється спроба створення податкової системи, в основі якої було покладено майнове та поголовне оподаткування, яке здійснювалося на підставі оцінки майна та перепису. Першим таким податком був трибутум.

Податкова система кожної країни відображає специфічні умови соціально-економічного розвитку країни. Це рівень розвитку економіки і соціально-економічної сфери, її зовнішня і

внутрішня політика, географічне положення і кліматичні умови, традиції народу і багато інших чинників. Не може бути держав з тотожними податковими системами [2].

Україна пройшла досить довгий шлях введення податків до економіки, що стало джерелом формування бюджету та регулятором підприємницької діяльності. Історію становлення податкової системи України можна поділити на декілька етапів (табл. 1).

Таблиця 1

Історія становлення податкової системи України

№	Історичні етапи становлення податкової системи України	Період часу
1.	Система податків Київської Русі	IX-XIII ст.
2.	Грошова, натуральна данина, панщина та інші податки Литово-Польської доби	поч. XIV- поч. XVI ст.
3.	Податкова система козацької держави	1648-1654 рр.
4.	Московсько-Російська податкова система	сер. XVI-поч. XX ст.
5.	Податкове законодавство України у сфері культури та розваг	поч. XX ст.
6.	Податкова система за часів Радянської доби	1917-1991 рр.
7.	Податкова система незалежної України	1991- наші дні

Податкова система України та її структура. Встановлення, розподіл, стягнення і використання податків становлять одну з функцій, які виконує держава. Тому податкова система як елемент господарського механізму відповідає економічному устрою країни, рівню розвитку продуктивних сил, системі державного регулювання економічних процесів.

Податкова система в кожній країні є основою фінансової системи. Вона, з одного боку, забезпечує фінансову базу держави, а з іншого – виступає головним знаряддям реалізації державної економічної політики.

Необхідною умовою при формуванні податкової системи є врахування реальної соціально-економічної ситуації в країні. Податкова система кожної країни відображає її специфічні умови, такі, як рівень розвитку економіки, внутрішня та зовнішня політика країни, рівень розвитку соціальної сфери, традицій народу, географічне положення країни, кліматичні умови та багато інших факторів. Тому форми оподаткування однієї країни відрізняються від іншої. В світі немає країн з однаковими податковими системами та не існує ідеальної системи, оскільки суспільство постійно еволюціонує. Ось чому податкова система повинна бути мобільною та еластичною.

Визначивши свою економічну політику, держава визначає напрямок розвитку, а також стратегію і тактику досягнення поставленої мети. Тому податкова система і податкова політика має чітку цілеспрямованість на вирішення конкретних завдань і проблем.

Податки в руках держави повинні стати основним інструментом державного регулювання економіки, формування доходів бюджету, стимулювання науково-технічного прогресу, обмеження росту цін та інфляції.

Податкова система зобов'язана забезпечити гарантоване і стабільне надходження доходів бюджету, а державі можливість всебічного впливу на соціально-економічний розвиток суспільства.

Податкова система має включати в себе такі податки, які б забезпечували стабільну фінансову базу держави, без якої держава не в змозі безперервно фінансувати свої видатки.

Сукупність встановлених в країні податків, зборів і обов'язкових платежів, які взаємопов'язані між собою та органічно один одного доповнюють, хоча і мають різну цілеспрямованість, складає систему оподаткування.

Науковий підхід до створення податкової системи повинен передбачати: по-перше – системність, по-друге – встановлення визначальної бази даної системи, по-третє – формування правової основи і по-четверте – формування принципів побудови податкової системи. Системність полягає в тому, що всі податки мають бути взаємопов'язані між собою, доповнювати один одного, не суперечити один одному і системі в цілому.

Системний підхід означає, що в податковій системі мають реалізовуватись всі функції податків – фіскальна та регулююча.

Основними класичними принципами, на яких базуються податкові системи більшості країн з ринковою економікою, є:

1. стабільність і передбачуваність – передбачає незмінність основних податкових платежів та правил справляння податків впродовж тривалого часу, а також логічність з економічної та правової сторони змін податкового законодавства;

2. гнучкість – передбачає оперативні зміни податкових платежів, способів їх нарахування, системи пільг та санкцій залежно від зміни ситуації, відображає чутливість податкових платежів до змін у сфері формування, рухливості бази оподаткування або виникнення нових форм податків;

3. рівновага – забезпечує орієнтацію держави на підтримку за допомогою податків структурно-відтворювальної рівноваги;

4. вираження чіткої антиінфляційної спрямованості через податкові вилучення;

5. зручність як для платника при внесенні податкових платежів, так і для контролюючого суб'єкта держави;

6. рівноправність – забезпечення юридичної рівності перед законом всіх суб'єктів господарювання та громадян;

7. стимулювання – формування та забезпечення економічних і правових інтересів при здійсненні певної діяльності та отримання більш високих доходів;

8. економічність – витрати на справляння податків повинні бути оптимально мінімальними з переорієнтацією з фіскальної функції на стимулюючу;

9. рівномірність – податковий тягар повинен рівномірно розподілятися між категоріями платників податків та всередині цих категорій;

10. нейтральність оподаткування стосовно форм і методів економічної діяльності;

11. доступність та відкритість інформації з оподаткування.

В Україні вперше спроба побудувати податкову систему відповідно до класичних засад була здійснена з прийняттям Закону „Про систему оподаткування”, який визначив базові принципи системи оподаткування. До них належать: стимулювання підприємницької виробничої діяльності та інвестиційної активності, обов'язковість, рівнозначність і пропорційність, рівність, соціальна справедливість, стабільність, економічна обґрунтованість, рівномірність сплати, компетенція, єдиний підхід, доступність.

Податкову систему України складають загальнодержавні та місцеві податки, збори і обов'язкові платежі.

Загальнодержавні податки, збори і обов'язкові платежі встановлюються Верховною Радою України і справляються на всій території України, а порядок їх зарахування до бюджету певного рівня визначається відповідно до чинного податкового законодавства та Закону України про Державний бюджет України на відповідний бюджетний рік [3].

Порівняльний аналіз податкових систем країн ЄС. Основна увага в побудові податкових систем у різних країнах світу приділяється розвитку підприємницької діяльності та залученню інвестиційних коштів як вітчизняними, так і іноземними особами. Для цього в державі створюються умови для стимулювання цих видів діяльності. У більшості країн значні пільги надаються підприємствам, що експортують свою продукцію.

Правове регулювання податків у ЄС визначається сформованими підходами до проведення інтеграційної податкової політики і вибором найбільш ефективних юридичних засобів для досягнення цілей співтовариства. Особливість регулювання податків полягає в тому, що в його основу покладено принцип гармонізації податкового законодавства держав – членів Євро-союзу, реалізований у процесі створення і застосування різних правових форм, у які наділяються норми інтеграційного права, створювані інститутами ЄС.

Податок на прибуток юридичних осіб встановлений в усіх країнах – членах ЄС і є так само, як і в Україні (податок на прибуток підприємств), поряд з податком на додану вартість та податком з доходів фізичних осіб одним з найбільш важливих джерел доходів, що відіграють значну роль у формуванні доходної частини бюджетів країн. Розходження у правовому регулюванні податку на прибуток юридичних осіб в окремих державах, як правило, пов'язані з особливостями визначення деяких його елементів.

Так, суб'єктами оподаткування є юридичні особи, засновані у формі корпорацій та орієнтовані у своїй діяльності на одержання прибутку. Тому цей податок ще називають прибутковим податком з корпорацій, або корпоративним податком. Юридичні особи, статутні документи яких не передбачають як мету їхньої діяльності отримання прибутку, не є платниками прибуткового податку. До них належать організації некомерційного характеру: церкви, політичні пар-

тії, громадські об'єднання, клуби, пенсійні фонди тощо. Кошти, що вони мають і одержують від третіх осіб, повинні витратитися тільки на статутні цілі і не можуть здійснювати комерційну діяльність. Інакше вони позбавляються статусу безподаткової організації і стають платниками корпоративного податку на загальних засадах.

Юридичні особи обкладаються прибутковим податком незалежно від того, є вони резидентами даної держави чи ні (резидентство – це один із критеріїв визначення відношення юридичної особи до податкової юрисдикції держави, який полягає в тому, що резидентом визнається юридична особа, центр фактичного управління якого розташовується на території даної держави). При цьому вони несуть різний податковий тягар на території даної держави, оскільки в основу розрахунку їх бази оподаткування покладено різні принципи.

Ставки податку на прибуток юридичних осіб. Ставки податку на доходи корпорацій у країнах Західної Європи коливаються від 28% у Фінляндії та Швеції, 30% – 35% у Великобританії, Франції та Іспанії до 40% – 41% у Німеччині та Бельгії відповідно, в колишніх країнах соцтабору: Польща – 24%, Болгарія – 25%, Чехія – 31%; в пострадянських країнах: Естонія – 18%, Латвія – 25%, при середньостатистичних даних по 17 країнах – 34,8%.

База оподаткування визначається відповідно до принципу чистого доходу. З валового доходу відраховують витрати, перелік яких встановлюється законами. До них відносять витрати, пов'язані з виробничою діяльністю, відрахування до амортизаційних фондів, витрати на заробітну плату, рекламу тощо.

Для визначення бази оподаткування важливі принципи територіальності та резидентства. Відповідно до першого з них, оподаткуванню в державі підлягають лише ті доходи юридичних осіб, що отримані на його території. Відповідно доходи, отримані поза межами даної держави, не включаються до бази оподаткування прибутковим податком. Принцип резидентства означає, що податок сплачується в державі, резидентом якої є юридична особа, незалежно від місця одержання прибутку.

У державах ЄС, багато компаній яких мають транснаціональний характер і одержують значну частину прибутку за кордоном, переважно дотримуються принципу резидентства, не відмовляючись у разі потреби і від правила територіальності.

Законодавство країн – членів ЄС закріплює різні підходи до оподаткування прибутку юридичних осіб, проте усю їх розмаїтість можна звести до декількох основних схем. Так у Бельгії, Голландії, Люксембургу та Швеції передбачене повне оподаткування прибутку, тобто прибуток компанії оподатковується корпоративним податком, а згодом, одержавши частину прибутку, акціонери сплачують з нього особистий прибутковий податок. В інших європейських державах з метою уникнення подвійного оподаткування, воно зменшується на рівні акціонерів. Ця схема реалізується двома способами. Наприклад, у Великобританії, Ірландії та Франції суми податку, сплаченого корпорацією, частково зараховуються при визначенні сукупного оподатковуваного особистого доходу, частиною якого є дивіденди, отримані акціонером цієї корпорації, а у Австрії та Данії (незалежно від сплати корпоративного податку компанією) від податку частково звільняються дивіденди, отримані акціонером.

У Фінляндії, ФРН, Іспанії та Португалії закон передбачає можливість зменшення оподаткування на рівні компанії. За такої схеми прибуток компанії поділяється на той, що розподіляється, і той, що не розподіляється. Для прибутку, що розподіляється у формі дивідендів, встановлюються або більш низькі ставки податку (ФРН, Португалія), або часткове звільнення від податку (Фінляндія, Іспанія). У деяких країнах прибуток, що розподіляється, цілком звільняється від податку на рівні компанії (Греція), або на рівні акціонерів (Італія). При цьому слід мати на увазі, що національне законодавство може сполучати способи розрахунку корпоративного податку і передбачати можливість застосування різних схем – залежно від конкретних цілей податкової політики.

Система оподаткування, що базується на ПДВ, дає можливість вилучати податки частинами, поступово. Під обкладення потрапляють усі продажі фірми, але податки, сплачені в результаті проміжних покупок, надалі відраховуються з загальної суми. У 1987 р. було запропоновано комплекс заходів для зближення податкових ставок ПДВ і акцизів країн-учасниць у рамках програми створення єдиного ринку. Базовий рівень ПДВ визначений у межах 14 - 20%; пільгові ставки (на продукти харчування, медикаменти, книги і т.п.) – 4 - 9%; підвищені ставки – на паливо, тютюн і алкоголь (табл. 2).

Таблиця 2

Ставки відсотка ПДВ у країнах ЄС:

№	Країна	Стандартна	Пільгова	Підвищена	ПДВ у % до ВВП
1	Бельгія	19	6 і 17	25 і 33	7,67
2	Данія	22	-	-	9,68
3	Німеччина	14	7	-	6,34
4	Іспанія	12	6	33	4,50
5	Франція	18,6	5,5 і 7	33,3	9,19
6	Греція	18	6	36	5,00
7	Ірландія	25	10	-	8,22
8	Італія	18	2 і 9	38	5,48
9	Люксембург	12	3 і 6	-	6,04
10	Нідерланди	20	6	-	6,83
11	Великобританія	15	-	-	5,22
12	Португалія	16	8	30	4,75

У травні 1989 р. було рекомендовано єдину ставку – 15%, надавши країнам ЄС право самим встановити графік її введення. Але ця міра викликала протидію, насамперед, тих країн, чії стандартні ставки нижче запропонованої.

Найвища частка податкових надходжень у ВВП характерна для шведського варіанта моделі функціональної соціалізації з властивим їй державним втручанням передусім не у виробництво, а у відносини розподілу, що зумовлює необхідність акумуляції в руках держави значної частки ВВП з її подальшим використанням на соціальні цілі.

Важливою характеристикою сучасних податкових систем розвинутих країн є їхня структура. Співвідношення прямих і непрямих податків має певні особливості в різних країнах. Так, у Англії переважають прямі податки. У Франції – непрямі, 56,6%: податки на споживання, акцизи, внески підприємців у фонди соціального страхування. Німеччина, Італія мають досить урівноважену структуру податків (частка непрямих податків у Німеччині – 45,2%, в Італії – 48,9%).

Відстрочка сплати податку надається на певний термін (від одного до декількох років) з метою створення сприятливих економічних умов для розвитку визначених видів виробництва або іншої економічної діяльності. Наприклад, у Франції така відстрочка надається у разі реорганізації компанії; у Великобританії вона діє стосовно деяких доходів, отриманих за кордоном.

Національне законодавство передбачає багато інших видів пільг з корпоративного податку, спрямованих на стимулювання участі підприємств (організацій) у реалізації державних соціально-економічних програм. Поряд із «соціальними» податками пільги з корпоративного оподаткування є невід'ємними джерелами фінансування національних соціальних програм і тому розглядаються державами як предмет виняткової податкової компетенції, що не підлягає перерозподілу на користь ЄС. Єдиним інститутом співтовариств, із втручанням якого держави змушені погодитися, є Європейський суд, що проводить політику заборон дискримінації за ознакою громадянства, вимагаючи встановлення загального правового режиму резидентів і нерезидентів у питаннях оподаткування прибутку, а отже, і надання податкових пільг.

Напрями оптимізації системи оподаткування. Розходження в структурі прибуткових податків з фізичних і юридичних осіб означають різний податковий тягар у країнах – членах ЄС. У рамках національної юрисдикції це цілком узгоджується з конституційними принципами і податковим суверенітетом держави, однак в умовах Економічного й Валютного Союзу може призвести до дискримінації за ознакою громадянства. Вирішення цієї проблеми, так само, як і будь-якої іншої, пов'язаної з особливостями національного правового регулювання податків, залежить від чіткого розмежування податкової юрисдикції держав і співтовариств і визначення принципів інтеграційного податкового права, включаючи принцип федералізму. Цього можна досягти, закріпивши положення доктрини в нормативних актах або роз'яснивши їх у рішеннях суду ЄС.

Виходячи з того, що Конвенція ЄС не передбачає чітких конкретних рамок гармонізації прямих податків, що справляються на території ЄС, мета податкової політики ЄС у галузі прямих податків – створити для компаній різних країн – членів ЄС у межах спільного ринку такі

правові умови, що відповідали б аналогічним умовам внутрішнього ринку цих країн. Однією зі складових цієї політики є визначення податкових правил, які повинні бути нейтральними з точки зору конкуренції у ЄС і в той же час підвищували б конкурентноспроможність європейських компаній на міжнародному рівні.

Предмет гармонізації становлять закони країн – членів ЄС, регулюючих податок на прибуток, що його сплачують юридичні особи. Правовою основою ухвалення відповідних рішень Комісії та Ради є ст. 100 Договору про ЄС, що передбачає можливість гармонізації прямих податків у тій мірі, в якій вони прямо стосуються створення та функціонування спільного ринку. Гармонізація прямого оподаткування компаній опосередковано стосується доходів фізичних осіб, які є їхніми акціонерами та отримують частину свого річного доходу у формі розподілених компанією дивідендів.

У цілому гармонізація оподаткування доходів юридичних осіб направлена на усунення податкових перешкод процесу концентрації організацій і підприємств та стимулювання таким чином створення транснаціональних європейських компаній, які спроможні успішніше конкурувати з компаніями третіх країн, також ухвалення спільних підходів щодо методів розрахунку бази оподаткування корпоративних податків та усунення подвійного оподаткування.

Так, на даний час, з одного боку, податкове законодавство країн – членів ЄС має серйозні розбіжності та містить норми, що перешкоджають формуванню спільних підходів, а потім і спільних правил оподаткування доходів компаній, а це негативно впливає на їхні інвестиційні можливості. Проведені дослідження показали, що національний податковий режим є найважливішим фактором розміщення інвестицій. У разі створення виробничого підприємства 48% опитаних європейських бізнесменів назвали цей фактор як основний для вибору місця інвестицій: якщо це стосується фінансових установ, то значення податкового фактору досягає 78%. З іншого боку, податковий суверенітет є тією частиною суверенітету, яку країни-члени готові обмежити лише в останню чергу. Беручи до уваги те, що державний суверенітет щодо непрямих податків багато в чому розділений з інститутами ЄС, країни-члени намагаються зберегти у своєму повному віданні прямі податки, які посідають другу, а в деяких країнах і першу позицію поміж податковими доходами бюджету. Вдосконалюючи механізм справляння податку на прибуток підприємств в Україні, необхідно пам'ятати, що саме перший фактор визначає поведінку держав у питаннях податкової політики, оскільки її економічна користь у межах міжнародного розподілу праці та конкуренції очевидна.

І незважаючи на розбіжності стосовно правового регулювання даного податку в окремих державах, що, як правило, пов'язані з особливостями визначення деяких його елементів, основні критерії справляння цього податку в країнах – членах ЄС залишаються незмінними.

Порівняльний аналіз податкових систем країн ЄС з податковою системою України. Офіційно проголошений намір України про інтеграцію в Європейський Союз передбачає реформування податкової системи України, для чого чинні норми та положення, що регулюють процес оподаткування, необхідно змінити відповідно до обраних пріоритетів та напрямів розвитку податкової системи, вибудувати їх у впорядковану, єдину, логічно узгоджену систему, адаптувати її до податкового законодавства ЄС.

Порівняння української податкової системи з її аналогами в країнах-членах ЄС потрібно для визначення конкурентоспроможності нашої країни на світовому ринку товарів та інвестицій та вибору головних векторів реформування податкових відносин (табл. 3).

За всіма видами основних податків (ПДВ, податок з корпоративного прибутку, податок з доходів громадян, обов'язкові збори соціального страхування) навантаження в Україні є вищим або на рівні середнього за країнами Європейського Союзу. Так, ставка ПДВ в Україні – 20%, в ЄС – 19,4%; податок з прибутку – відповідно 25,0% і 27,4%; соціальні внески підприємств – 39,0% і 24,7%. Тільки за рівнем акцизних зборів, які є найефективнішими регулюючими податками, середні ставки в Україні (2,1% до ВВП) є нижчими, ніж в країнах ЄС (3,1%).

Особливо важливим є порівняння в оподаткуванні України та нових членів Євросоюзу так званої групи ЄС – 10. Практично в усіх цих країнах корпоративний прибуток, додана вартість, індивідуальні доходи громадян, фонд зарплати підприємств оподатковуються за значно нижчими ставками, ніж в Україні. В Ірландії ставка податку з корпоративного прибутку (12,5%) нижча вдвічі, в Естонії вона взагалі дорівнює 0%. Ставка ПДВ в Іс-

панії, Німеччині, Великобританії, Люксембургу знаходиться у межах від 15% до 17%. Соціальний податок підприємств (роботодавців) становить 16,3 % у Нідерландах, 10,7% – у Ірландії, 9,9% – у Великобританії та 0,5 % – у Данії. Індивідуальні доходи громадян в країнах ЄС– 10 в середньому оподатковуються на рівні від 6% до 12%, в Португалії – 5,6%, у Греції – 0,6% доходів.

Таблиця 3

Рівень оподаткування податками на корпоративний прибуток, ПДВ та акцизів в Україні та у країнах – членах ЄС у 2009 р.

Країни	Податок на прибуток корпорації	ПДВ	% до ВВП		
			податок з прибутку	ПДВ	акцизи
Україна	25,0	20,0	4,7	4,9	2,0
В середньому по ЄС –25	27,4	19,4	3,1	7,7	3,1
В середньому по ЄС–15 (старі члени)	31,4	19,7	3,4	7,5	3,0
В середньому по ЄС– 10 (нові члени)	21,5	19,0	2,6	7,8	3,3
в тому числі:					
Словенія	25,0	20,0	1,4	9,0	3,6
Чехія	28,0	19,0	4,4	6,4	3,3
Латвія	15,0	18,0	2,1	7,7	3,2
Литва	15,0	18,0	0,6	7,4	3,4

Фіскальна ефективність системи оподаткування в Україні є нижчою від країн Євросоюзу практично з усіх видів податків. Маючи більш високі ставки в оподаткуванні індивідуальних доходів громадян, Україна акумулювала їх у 2006 р. у сумі, що дорівнювала лише 3,8% обсягів ВВП, тоді як в країнах ЄС частка цих податків складала у 2006 р. 8,8% ВВП. Сума ПДВ, зібраного того ж року в Україні, становила 4,9% ВВП, в той час як у країнах Євросоюзу – 7,7% ВВП.

Тільки з податку на прибуток підприємств фіскальна ефективність української системи може бути порівняна з аналогічними європейськими: цей податок дорівнював в Україні 4,7% ВВП, а у країнах ЄС – 3,1%.

Значно гірше виконується українською податковою системою й регулятивна функція. Наприклад, ПДВ у європейських країнах стягується за декількома ставками для різних за соціальною й економічною значимістю груп товарів і послуг, що забезпечує відповідну зацікавленість щодо їх виробництва і споживання. В Україні ж, як відомо, застосовується єдина ставка, що позбавляє цей податок регулюючого впливу.

Таким чином, для того щоб податкова система України відповідала вимогам ЄС, її нова законодавча база у сфері оподаткування має віддзеркалювати традиції існуючої податкової системи. В Україні потрібно формувати податкову політику, направлену на побудову стабільної та зрозумілої системи оподаткування, зменшення податкового тягаря і забезпечення збалансованості інтересів держави та суб'єктів господарювання, у даному випадку – юридичних осіб. Загалом механізм оподаткування доходів юридичних осіб в Україні передусім має стати прозорим, порядок нарахування – простим і зрозумілим для всіх платників податку.

Література:

1. Омелянович Л.А. Налоги и налоговые системы: учебн. пособие/ Л.А. Омелянович, А.А. Папалка, В.А. Орлова, Г.Е. Демьяненко, В.Г. Севка. – Донецк: Дон. ДУЕТ им. Туган-Барановского. – 2002. – 240 с.

2. Ярошенко Ф.О. Історія податків та оподаткування в Україні: навч. посіб./ Ф.О. Ярошенко, В.Л. Павленко. – Ірпінь: Академія ДПС України, 2002. – 240 с.
3. Бечко П.К. Податкова система: навч. посіб./ П.К. Бечко. – К., 2006. – 368 с.
4. Гридчина М.В. Налоговая система Украины: учебн. пособие/ М.В. Гридчина, Н.И. Вдовиченко, А.В. Калина.– К., 2002. – 412 с.
5. Дяконова І.І. Податки та податкова політика України/ І.І. Дяконова. – К., 1997. – 129 с.
6. Пасічник Ю.В. Бюджетна система України та зарубіжних країн: навч. посіб./ Ю.В. Пасічник. – К., 2002. – 495 с.
7. Мельник П.В. Розвиток податкової системи в перехідній економіці: навч. посіб./ П.В. Мельник. – К., 2004. – 156 с.
8. Литвиненко Я.В. Податкові системи зарубіжних країн: навч. посіб./ Я.В. Литвиненко, І.Д. Якушик. – К., 2004. – 203 с.
9. Василик О.Д. Теорія фінансів: підручник/ О.Д. Василик. – К., 2000. – 416 с.
10. Ткаченко Н.М. Податкові системи країн світу та України. Облік і звітність: навч.-метод. посіб./ Н.М. Ткаченко, Т.М. Горова, Н.О. Ільєнко – К., 2004. – 554 с.
11. Глущенко В.В. Финансы: учебн. пособие/ В.В. Глущенко, В.Н. Чехунов. – Х., 2000. – 160 с.
12. Дмитренко Г.В. Податкова система Європейського Союзу/ Г.В. Дмитренко// Вісник Української Академії державного управління при Президенті України. – 2003.
13. Дмитренко Г.В. Основні аспекти організації роботи податкової системи Нідерландів у контексті Європейського Союзу/ Г.В. Дмитренко //Вісник Національної академії державного управління при Президенті України. – 2003.

Аннотация

СРАВНИТЕЛЬНЫЙ АНАЛИЗ НАЛОГОВЫХ СИСТЕМ СТРАН – ЧЛЕНОВ ЕС И УКРАИНЫ

Сидоров В.И., к.э.н., профессор, Лихневская А.В., студентка
Харьковский национальный университет имени В.Н. Каразина

В статье предпринята попытка проанализировать налоговые системы стран-членов ЕС в сравнении с Украиной. Выделены факторы влияния экономики и истории развития стран на налоговую систему в теперешнем виде.

Ключевые слова: налог, рыночная экономика, основа налогообложения, НДС, фискальная эффективность.

Summary

COMPARATIVE ANALYSIS TAXATION SYSTEMS OF EU COUNTRY-MEMBERS TO UKRAINE

Sydorov V.I. Ph.D, prof., Likhnevskaya O.V., student
V.N. Karazin Kharkiv National University

The authors of the article have made an effort to analyze the taxation systems of the EU country-members compared to Ukraine. The fact of influence of the economic and historical development of the country on the present taxation system has been defined.

Key words: the tax, market economy, the tax base, ACT (added cost tax), fiscal economy.

Надійшла до редакції: 24.12.2009 р.

© Сидоров В.І., Ліхневська О.В., 2010 р.